

Рефлексивний характер методичної роботи викладача коледжу

Н. М. Денга

Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка, м. Кременчук, Україна
Corresponding author. E-mail: denga_n@ukr.net

Paper received 22.07.2016; Accepted for publication 10.08.2016.

Анотація. У статті автор розглядає методичну роботу в контексті дослідження проблеми професійної рефлексії викладача коледжу; робить спробу проаналізувати мету, завдання та структуру методичної роботи різних коледжів України.

Ключові слова: методична робота викладача коледжу, професійна рефлексія; мета, завдання, структура методичної роботи викладача коледжу.

Соціально-економічні зміни в державі потребують реформування системи освіти, актуалізується потреба у підвищенні якості освіти. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» вищий навчальний заклад – окремих вид установи, яка ... проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей [18]. Коледж, відповідно до згаданого вище закону, є одним із типів вищих навчальних закладів, які діють в Україні.

Для формування професійної рефлексії викладачів коледжів важливе значення має методична робота, що регламентована Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.), наказом Міністерства освіти і науки України № 450 від 07.02.2002 р.

Методологічні та теоретичні аспекти управління та організації методичної роботи позначені в дослідженнях Ю. Бабанського, Л. Поздняк, М. Поташника, Т. Шапової. Проблема використання різноманітних форм методичної роботи висвітлена в роботах С. Молчанова, І. Жерносека та інших.

Методична робота в контексті дослідження проблеми професійної рефлексії викладача коледжу залишається поза увагою дослідників, що й спонукає наукові розвідки автора.

Слово «система» у словнику української мови трактується як «порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь» [20, с.203].

У наказі Міністерства освіти і науки України чітко визначено основні види методичної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів в:

- підготовка конспектів лекцій; методичних матеріалів до семінарських, практичних, лабораторних занять, курсового та дипломного проектування, практик і самостійної роботи студентів;
- підготовка, рецензування підручників, навчальних посібників, словників, довідників;
- розробка навчальних планів; навчальних програм; робочих навчальних планів і програм;
- розробка й підготовка нових лабораторних робіт;
- підготовка комп'ютерного програмного забезпечення навчальних дисциплін;
- складання екзаменаційних білетів; завдань для проведення модульного та підсумкового контролю; завдань для проведення тестового контролю;
- розробка й використання наочних навчальних

посібників (схем, діаграм, стендів, слайдів тощо);

– розробка й упровадження нових форм, методів і технологій навчання;

– вивчення й упровадження передового досвіду організації навчального процесу [19].

Таким чином, методична робота в коледжі спрямована на забезпечення навчального процесу, інструментування процесу викладання навчальних дисциплін. Такої ж думки дотримується й М. Фіцула, визначаючи методичну роботу «як цілеспрямовану діяльність вищого навчального закладу щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки викладачів вищої школи з метою підвищення ефективності їх навчально-виховної діяльності» [21, с. 328].

Проте існують й інші розуміння змісту методичної роботи. Зокрема, М. Поташник під методичною роботою розуміє «цілісну, засновану на досягненнях науки, передового досвіду і конкретному аналізі утруднень учителів, систему взаємозалежних мір, дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя й вихователя...» [6, с. 53], звертаючи увагу на те, що методична робота викладача носить рефлексивний характер. У процесі методичної роботи професійна діяльність викладача коледжу стає предметом спеціального само- та взаємодослідження, на неї спрямовується «...вторинна пізнавальна діяльність» [22]. Інакше кажучи, у процесі методичної роботи викладач здійснює самоаналіз власного ставлення до професійної діяльності; засвоює засоби й способи професійної діяльності. Рефлексивний характер методичної роботи підтверджують і висновки Ю. Бабанського [16, с.462-465], який вважає її компонентом системи підвищення кваліфікації вчителів, що реалізується в міжкурсовий період.

С. Гончарова застосовує термін «науково-методична діяльність» – специфічний тип освітньої діяльності, змістом якої є створення методу, його апробація, упровадження та застосування [1, с. 93]. На наш погляд, це свідчить про те, що професійна рефлексія викладача коледжу в процесі методичної роботи може носити не тільки ретроспективний, але й випереджувальний, інноваційний характер.

І. Жерносек вважає, що методична робота – це форма вивчення й упровадження досягнень передового педагогічного досвіду, тобто в процесі методичної роботи відбувається не тільки саморефлексія, але й взаємооцінювання, взаємопорівняння та взаємозбагачення [2; 3].

Отже, у контексті дослідження проблеми професій-

ної рефлексії викладача коледжу методичну роботу ми розглядаємо як засіб інструментування процесу викладання навчальних дисциплін. Методична робота носить рефлексивний характер, у процесі якої викладач коледжу здійснює самоаналіз власного ставлення до професійної діяльності; засвоює засоби й способи професійної діяльності. Рефлексія викладача коледжу в процесі методичної роботи може носити не тільки ретроспективний, але й випереджувальний, інноваційний характер. У процесі методичної роботи відбувається не тільки саморефлексія, але й взаємооцінювання, взаємопорівняння та взаємозбагачення.

Рефлексивність методичної роботи викладачів коледжу, визначається, на наш погляд, її метою, завданнями та структурою. Нами здійснено спробу проаналізувати мету, завдання та структуру методичної роботи різних коледжів України.

Мета, відповідно до тлумачного словника української мови – це те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти [20]. У нашій роботі, мета методичної роботи коледжів – це те, чого хочуть досягти викладачі коледжів у методичній роботі.

Аналіз сторінок з методичної роботи, розміщених на сайтах коледжів [8; 11; 13; 15] дав можливість порівняти мету методичної роботи аналізованих навчальних закладів, це, зокрема:

- підвищення професійної майстерності та творчого потенціалу викладачів, розвиток інноваційної діяльності педагогічного колективу [13];
- підвищення якості освіти студентів коледжу за

допомогою використання в навчально-виховному процесі сучасних педагогічних технологій [10];

– надання ефективної допомоги викладачам і кураторам у покращенні організації навчання та виховання студентів коледжу; узагальнення й запровадження позитивного передового педагогічного досвіду; збільшення теоретичного рівня й педагогічної кваліфікації викладачів та адміністрації [8];

– підтримка ділового тону викладача, допомога в подоланні труднощів, відкриття шляху до пошуку, ініціативи й творчості [11].

На наш погляд, у деяких випадках [8; 11] мета методичної роботи коледжу ототожнюється з метою методичних кабінетів коледжів та професійною діяльністю керівників методичних кабінетів коледжів, що не є тотожним.

Одним із основних завдань вищого навчального закладу відповідно до Закону України «Про вищу освіту» є «забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності» [18]. Враховуючи вищезазначене завдання вищої освіти та узагальнивши визначення методичної роботи різних коледжів, ми вважаємо, що основною метою методичної роботи коледжу є покращення якості освіти студентів в результаті підвищення професійної компетентності викладачів за допомогою запровадження передового педагогічного досвіду та розвитку інноваційної діяльності педагогічного колективу.

Завдання методичної роботи, що їх обрали педагогічні колективи коледжів ілюструє таблиця 1.

Таблиця 1. Завдання методичної роботи коледжу

Зміст завдань методичної роботи коледжу	Західноукраїнський коледж «Полісся» [8]	Чемеровецький медичний коледж [13]	Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С.Макаренка [4]	Маріупольський будівельний коледж [5]
Забезпечення високого методичного рівня проведення всіх видів навчальних занять із використанням нових інформаційних технологій				
Професійне становлення молодих викладачів(підтримка професійного становлення та розвитку викладачів-початківців)				
Впровадження викладачами методів і прийомів сучасних педагогічних технологій, спрямованих на підвищення пізнавальної активності студентів				
Упровадження дослідницьких методів навчання				
Уведення в практику роботи коледжу інноваційних підходів до проблеми оцінювання рівня знань студентів, заснованих на розробці та використанні комплексу комп'ютерних методик тестування й діагностування, контролю та оцінювання рівня засвоєння знань				
Особистісно орієнтована взаємодія викладача з студентами				
Моніторинг та діагностика компетентностей викладачів та випускників за засобами сучасних педагогічних та інформаційних технологій, педагогічного досвіду				
Оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації з урахуванням світового досвіду та принципів сталого розвитку, перехід від процесної до результатної освіти				
Підвищення якості навчання, розвитку та виховання студентів, формування сучасного конкурентоспроможного фахівця за рахунок вдосконалення методики навчання				
Створення умов для розвитку творчого потенціалу особистості студентів шляхом залучення їх до різних видів науково-дослідної діяльності				
Удосконалення навчально-методичних комплексів з дисциплін на основі галузевих стандартів вищої освіти України				

Аналіз змісту таблиці 1 дозволив зробити висновок, що викладачі більшості коледжів виконують такі завдання методичної роботи, як: впровадження методів і прийомів сучасних педагогічних технологій, спрямованих на підвищення пізнавальної активності студентів; моніторинг та діагностика компетентностей викладачів та випускників. Частковими є такі завдання: використання нових інформаційних технологій, упровадження дослідницьких методів навчання, особистісно орієнтованої взаємодії викладача зі студентами, компетентнісного підходу до оновлення цілей і змісту освіти, залучення студентів до різних видів науково-дослідної діяльності та ін.

З огляду на визначену мету методичної роботи коледжу постає необхідність в розширенні та оновленні завдань методичної роботи коледжу, а саме:

- залучення педагогічного колективу до наукової діяльності;
- введення в практику роботи викладачів інноваційних підходів до освітньої діяльності.

Відповідно до завдань методичної роботи коледжу в кожному вищому навчальному закладі створена і діє система методичної роботи, яка певним чином структурована. Структура – це взаєморозміщення та взаємозв'язок складових частин цілого [19]. Структуру методичної роботи різних коледжів ілюструє таблиця 2.

Таблиця 2. Структура методичної роботи коледжів

Елементи структури методичної роботи коледжу	Білоцерківський коледж сервісу та дизайну [10]	Черновецький медичний коледж [13]	Коледж Сумського національного аграрного університету [12]	Київський транспортно-технологічний коледж [9]	Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С.Макаренка [4]	Хмельницький базовий медичний коледж [4]	Бердичівський педагогічний коледж [15]
Педагогічна рада	+	+	+	+	+	+	+
Методична рада	+	-	+	+	+	+	+
Методичний кабінет	+	+	+	+	+	+	+
Циклові комісії викладачів	+	+	+	+	+	+	+
Методичне об'єднання класних керівників (кураторів)	+	-	+	+	+	-	-
Школа молодого педагога (викладача-початківця)	+	-	-	-	+	+	+
Школа педагогічної майстерності	-	+	-	-	-	+	-
Творчі групи	-	+	-	-	+	-	+
Семінари-практикуми	-	+	-	-	+	-	+
Тижні предметних циклових комісій	-	+	-	-	-	-	+
Розширені засідання предметних циклових комісій	-	+	-	-	-	-	-
Педагогічні читання	-	-	-	-	+	-	-
Регіональні (обласні) методоб'єднання	-	-	-	-	+	+	+
Наукові товариства	-	-	-	-	-	+	-
Науково-практичні (науково-методичні) конференції	-	-	-	-	+	-	+

Аналіз елементів структури методичної роботи різних коледжів (таблиця 2) дозволив визначити основу структури методичної роботи коледжу: педагогічна рада, методична рада, методичний кабінет, циклові комісії викладачів, методичне об'єднання класних керівників (кураторів). Відповідно до поставлених державою завдань перед вищими навчальними закладами постає необхідність у введенні в структуру методичної роботи коледжу таких елементів, як

наукові товариства та науково-практичні конференції.

Проведений аналіз мети, завдань та структури методичної роботи різних освітніх закладів дав можливість визначити основну мету, суттєво доповнити завдання та структуру методичної роботи коледжу. Актуальною уявляється розробка системи засобів формування професійної рефлексії викладачів коледжу у процесі методичної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончарова С. Ж. Методическая деятельность: сущность, проблемы, организация / С. Ж. Гончарова. – Новокузнецк : ИПК, 1999. – 72 с.
2. Жерносек І. Знайти показники. Критерії якісної й ефективної науково-методичної роботи в ЗНЗ / Іван Жерносек // Управління освітою. – 2005. – № 19 (115). – жовтень. – С. 5.
3. Жерносек, І.П. Організація науково-методичної роботи в школі / І.П. Жерносек. - Х. : Видав. група "Основа", - 2006. - 128 с.
4. Завдання роботи методичного кабінету [Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка] на 2015-2016 н. р. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/pkmetodkab/home/zavdannaroboti-metodicnogo-kabinetu-na-2015-2016-n-r>. – Назва з екрана.
5. Завдання методичної роботи Маріупольського будівельного коледжу [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://msk.edu.ua/zavdannya_metodroboti.php. – Назва з екрана.
6. Методическая работа в школе: организация и управление / под общ. ред. М. М. Поташника. – М. : Дидактика, 1991. – 192 с.
7. Методична робота [Ел. ресурс]. – Режим доступу:

- http://hmu.km.ua/?page_id=12. – Назва з екрана.
8. Методична робота в коледжі [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://koledgopolissy.at.ua/index/metodichna_robota_v_koledzhi/0-29. – Назва з екрана.
  9. Методична робота в коледжі [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kttk.maritime.kiev.ua/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE/>. – Назва з екрана.
  10. Методична робота в коледжі [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bcsd.org.ua/index.php/navchalno-metodichna-robota/131-metodichna-robota-v-koledzhi>. – Назва з екрана.
  11. Методична робота Кам'янець-Подільського коледжу будівництва, архітектури та дизайну [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://kpkbad.km.ua/navchannya/metodichna-robota.html>. – Назва з екрана.
  12. Методична робота коледжу Сумського національного аграрного університету [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://collegesnau.com/index.php/metodychna-robota>. – Назва з екрана.
  13. Методична робота Черновецького медичного коледжу [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.medchem.km.ua/index.php/2014-02-04-11-53-26/metodychna-robota>. – Назва з екрана.
  14. Молчанов С.Г. Подготовка преподавателя в рамках методической работы / С.Г. Молчанов. – Челябинск: Юж-урал. КН. Изд-во, 1984, –145 с.
  15. Моніторинг методичної роботи Бердичівського педагогічного коледжу [Ел. ресурс] / підгот. Н. І. Гордійчук. – Режим доступу: <http://www.bpedk.com.ua/metodichna-rada.html>. – Назва з екрана.
  16. Педагогіка : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Ю. К. Бабанский, В. А. Сластенин, Н. А. Сорокин и др.; под ред. Ю. К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Просвещение, 1988. – 479 с.
  17. Плани роботи Коледжу Національного фармацевтичного університету [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://college.nuph.edu.ua/?page_id=26. – Назва з екрана.
  18. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Текст. дані.– Rbid? 2014/ – Ht;bv ljcsnege^ http^|zakon3/rada/gov/ua| laws|show| 1556-18|page6
  19. Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]: наказ М-ва освіти і науки України від 07.08.2002 р. № 450 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 2002. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0698-02>. – Назва з екрана.
  20. Словник української мови : в 10-ти т. Т. 9: С / ред. : І. К. Блодіт; АН УРСР, Ін-т мовознав. імені О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1978. – 916 с.
  21. Фіцула, М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.
  22. Щедровицький Г.П. Избранные труды / Г.П. Щедровицкий. – М., 1995. – 250 с.

REFERENCES

1. S. J. Honcharova. Methodological activity: the essence, problems, organization / S. J. Honcharova. - Novokuznetsk: IPK, 1999. - 72 p.
2. Zhernosek I. Find indicators. Proper and effective methodological work criteria at CEI / Ivan Zhernosek // Management of education. - 2005. - № 19 (115). - October. – P. 5.
3. Zhernosek I.P. The organization of scientific-methodological work at school / I.P. Zhernosek. – Kharkiv.: Editorial group "Osnova" - 2006. - 128 p.
4. Kremenchuk pedagogical college methodological study-room tasks for 2015-2016 school year. [Electonical resource].- <https://sites.google.com/site/pkmetodkab/home/zavdannna-roboti-metodicnogo-kabinetu-na-2015-2016-n-r>.
5. Mariupol Construction College methodological work tasks [El.resurs]. - Access: http://msk.edu.ua/zavdannya_metodroboti.php.
6. Methodological work at school: organization and management / under common editing by M.M. Potashnik. - Moscow: Didactic, 1991. - 192 p.
7. Methodological work [Electonical resource]. - Access: http://hmu.km.ua/?page_id=12.
8. Methodological work in college [Electonical resource]. - Access: http://koledgopolissy.at.ua/index/metodichna_robota_v_koledzhi/0-29.
9. Methodological work in college [Electonical resource]. - Access: <http://www.kttk.maritime.kiev.ua/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE/>.
10. Methodological work in college [Electonical resource].- Access: <http://www.bcsd.org.ua/index.php/navchalno-metodichna-robota/131-metodichna-robota-v-koledzhi>.
11. Kamenetz-Podolsk College of Architecture and Design methodological work [Electonical resource]. - Access: <http://kpkbad.km.ua/navchannya/metodichna-robota.html>.
12. Sumy National Agrarian University Methodological College work [Electonical resource]. - Access: <http://collegesnau.com/index.php/metodychna-robota>.
13. Chmerovets'kyi Medical College Methodological work [Electonical resource]. - Access: <http://www.medchem.km.ua/index.php/2014-02-04-11-53-26/metodychna-robota>.
14. Molchanov S.G. The preparation of a lecturer with methodological work / S.G. Molchanov. - Chelyabinsk, southern-Ural. CN. Publishing House, 1984, 145p.
15. Berdichev Teachers College Monitoring of Methodological work [Electonical resource]/ PREP. NI Gordiychuk. - Access: <http://www.bpedk.com.ua/metodichna-rada.html>.
16. Pedagogy: teaching guide for pedagogical institutes students / Y.K. Babanskiy, V.A. Slastenin, N.A. Sorokin and others; under editing of Y.K. Babanskiy - 2nd ed., enlarged and revised. - Moscow: Education, 1988. - 479 p.
17. National College of Pharmacy University working plans[Electonical resource]. - Access: http://college.nuph.edu.ua/?page_id=26.
18. About higher education [Electonical resource]: Law of Ukraine from July 1, 2014 № 1556-VII // Supreme Rada of Ukraine: official web portal. - Text. data.- Kyiv, 2014. - Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page6>
19. About approval of the rules of time planning and accounting academic work and lists of the main types of technical, scientific and organizational work of teachers and teaching staff of higher educational institutions [Electonical resource]: Ministry of Education and Science of Ukraine from 07.08.2002. number 450 // The Supreme Rada of Ukraine: official web portal. - Text. data. - Kyiv, 2002. - Access: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0698-02>.
20. Dictionary of the Ukrainian language, in 10 t. T. 9: C / ed. : I.K. Blodit; USSR Academy of Sciences, Institute of linguistic named after O.O. Potebnya. - K: Science opinion, 1978. - 916 p.
21. Fitsula, M. Pedagogy of higher education: teaching guidances. / M. M. Fitsula. - K: Akademvydav, 2006. - 352 p.
22. Schedrovitsky G.P. Selected works/ G.P. Schedrovitsky. - M., 1995. - 250 p.

Methodical work in the context of researching the problem of the professional reflection of college teachers

Denga N.

Abstract. The author studies the methodological work in the context of the researching the problem of the professional reflection of college teachers and attempts to analyze the aims, objectives and structure of methodical work of the various colleges of Ukraine is made in the work.

Keywords: *college teacher methodical work, professional reflection; purpose, objectives, college teacher methodical work structure.*

Методическая работа в контексте исследования проблемы профессиональной рефлексии преподавателя колледжа

Н. Н. Деньга

Аннотация. В статье автор рассматривает методическую работу в контексте исследования проблемы профессиональной рефлексии преподавателя колледжа, делает попытку проанализировать цели, задачи и структуру методической работы различных колледжей Украины.

Ключевые слова: *методическая работа преподавателя колледжа, профессиональная рефлексия, цель, задачи, структура методической работы преподавателя колледжа.*